

**Hvem var vi – hvem er vi – hvem blir vi
Å bygge en profesjon**

Sosialt arbeid 2007 – 2010

Seksjonsrådet for sosionomer

Hvem var vi – hvem er vi – hvem blir vi Å bygge en profesjon

*Jorunn Gjødrem (red.), Catrine Torbjørnsen Halås, Ingvild S. Huse,
Sølvi Slørdahl, Laila Granli Aamodt (red.medl.)*

© Fellesorganisasjonen 2010

1. utgave, 1. opplag 2010

Illustrasjoner: Eva Mona Malm

Grafisk produksjon: LO Media

Brødtekst: 11/13 Bell

Papir: 100 g Arctic Matt

Opplag: 5000

ISBN: 978-82-90858-09-9

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverksloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Innhold

GJEDREM, JORUNN, CATRINE TORBJØRNSEN HALÅS,
INGVILD S. HUSE OG LAILA GRANLI AAMODT:

Leder	7
1. LAILA G. AAMODT (2010): Hvem var vi, hvem er vi, hvem blir vi? En profesjon i utvikling	12
2. SOLVEIG B. EIDE (2008): Profesjonsetikkens basis	30
Publisert i Fontene Forskning 1/08	
3. TORIL TJELFLAAT OG GRO ULSETH (2008): Kan rutiner og regler hindre barn og unges medvirkning i barneverninstitusjon?	54
Publisert i Norges Barnevern 1/2008	
4. PER ARNE RØD, TOR-JOHAN EKELAND OG FRODE THUEN (2008): Barns erfaringer med konfliktfylte samlivsbrudd: Problemforståelse og følelsesmessige reaksjoner	69
Publisert i Tidsskrift for Norsk Psykologforening 5-2008	
5. KARI VIBE (2008): Å være et vitne – å fortelle en historie	94
Publisert i Fokus på familien 2/2008	
6. RAGNAR SOLBJØR OG GISLE A. ØSTRAAT (2008): Hva gjør vi med Erlend?	113
Publisert i Fontene 6/08	
7. TINA HJELMELAND (2007): Fra fritid til arbeid, noe for NAV?	126
Publisert i Fontene 11/07	

8.	CATRINE TORBJØRNSEN HALÅS (2007): Balanskunst i NAV?	137
	Publisert i ?	
9.	MARIANNE RUGKÅSA (2008): 30 cm tekstil. Klesdrakt og inkludering i arbeidslivet.	149
	Publisert i Fattigdommens dynamikk. Perspektiver på marginalisering i det norske samfunnet, Ivan Harsløf og Sissel Seim (red.), s 208-222. Universitetsforlaget 2008.	
10.	SISSEL SEIM (2008): Fattigdom som grunnlag for kollektiv handling	176
	Publisert i Fattigdommens dynamikk. Perspektiver på marginalisering i det norske samfunnet, Ivan Harsløf og Sissel Seim (red.), s 257-280. Universitetsforlaget 2008.	
11.	GRO OTTOSEN (2007): Hva slags veileder ønsker jeg å være – eller å bli?	217
	Publisert i Fokus på familien 1/2007	
12.	TRINE HABBERSTAD (2009): Medforskning psykisk helsearbeid	245
	Publisert i Medforskning – å forske sammen for kunnskap om psykisk helsearbeid, Marit Borg og Kristjana Kristiansen (red.), s.107 – 120. Universitetsforlaget 2009.	
13.	KRISTIN ASLAKSEN (2008): Et essay om kvalitetssikring.	266
	Publisert i Fokus på familien 1/2008	
14.	INGERID AAMODT FOKUS (2009): Grenser for makt og ansvar	284
	Publisert i Fokus på familien 1/2009	
	RANDI REESE: Etterord	315
	Forfatterromtaler	321

Leder

Et overordnet mål nedfelt i FOs handlingsplan for yrkesfaglig arbeid for sosionomer 2007-2010, har vært at sosionomer skal anerkjennes for sin kompetanse. Ett tiltak for å oppnå dette har vært å gi stipend til medlemmer for bidrag til fagutvikling og videreformidling av faget sosialt arbeid. Boken du nå holder i hånden inneholder flere av disse artiklene.

Redaksjonen for denne artikkelsamlingen ble valgt av Seksjonsrådet for sosionomer våren 2009 og hadde sitt første møte i juni samme år. Oppdraget var å lage en publikasjon med fagartikler/ presentasjoner av sosionomer som videreformidler faget sosialt arbeid, slik det ble gjort i 2006 og 2002 (Røysum 2006 og Conradi og Vindegg 2002).

Det har gitt oss både optimisme og stolthet å gå gjennom artiklene som sosionomer har skrevet i kongressperioden. Redaksjonen har hatt mellom 50 og 60 artikler til gjennomlesning. Arbeidet i redaksjonen har gitt oss mulighet til å bli oppdatert på nye fagfelt. Det har gitt en innsikt i bredden i sosionomenes fagområder og hvordan mangfoldet i sosialt arbeid gir ulike innfallsvinkler til forståelse og kunnskap. Temaene har variert fra kommunikasjon og relasjon, migrasjon og arbeid med etniske minoriteter, NAV, til psykiatri og HUSK. Artikler om familiebehandling, sosialt arbeid på sykehus, ulike temaer knyttet til barn på institusjon, barn i familiekonflikter, overgrepssproblematikk og barn i behandling har opptatt sosionomer i flere artikler.

At NOSO har feiret sitt 50 års jubileum har også preget arbeidet i redaksjonen. Vi har tatt utgangspunkt i at historien vår er eldre enn 50 år. I år kan vi for eksempel feire 62 års-jubileum fordi forløperen til NOSO, «Norske sykehuskuratorers forening», ble startet allerede i 1948. Sosionomenes første tidsskrift *Kuratoren*, ble i 1968 «overtatt» av *Sosionomen*. Redaksjonen har gått gjennom noen årganger av disse fagbladene, og har tatt med noen sitater og utklipp innimellom artiklene i denne boken.

Redaksjonen har vært nysgjerrige på utviklingen av faget og profesjonen gjennom disse 50-60 årene og kan forenklet si at nesten hvert tiår synes å ha sine utviklingstrekk. På 50-60-tallet var casework, spørsmål knyttet til nøytralitet og profesjonalitet og individuelt sosialt arbeid sentrale temaer. Den gangen var kuratorene en ettertraktet profesjon på sykehus, i psykiatrien og framfor alt hos fylkeslegene. Mange ble opptatt av den faglige påvirkningen som kom fra norske sosionomer som hadde tatt sosialarbeiderutdanning i USA, eller tatt kurs ved London School of Economics. Også den finske FN ekspertten Eliisa Hakkola, som var tilknyttet Norges kommunal- og sosialskole ett år på slutten av 1950-tallet, fikk stor innflytelse på faget individuelt sosialt arbeid eller casework. Påvirkningen fra den psykoanalytiske miljøet ved Tavistock Clinic i London var betydelig på 60-70-tallet.

Redaksjonen har valgt å legge linker til fire artikler/innlegg fra *Kuratoren* i den elektroniske utgaven av artikkelsamlingen. Ett innlegg om teamarbeid, som ledende kurator ved Nic Waals Institutt Grethe Hoff holdt på et møte i Osloavdelingen av NOSO i 1963. Videre innlegget til Solvor Halleraker, som blant annet var knyttet til sosionomutdanningen ved Distrikthøgskolen i Bodø, om individuelt sosialt arbeid i 1966. Kikkan Ustvedt Christiansen skrev i 1967 artikkelen «Familieintervju som diagnostisk hjelpemiddel i barnevernsarbeid.» Vi valgte også en artikkel av den legendariske Till Eriksen, «Familiebehandling» som sto i *Kuratoren* i 1967.

På 70-tallet ble teori og diskusjon om faget sosialt arbeid preget av 68-generasjonen som var opptatt av systemteori og samfunns-

arbeid. Utdanningssteder samarbeidet med sosialkontor og rådmenn og startet lokalsamfunnsprosjekt. Målet var endring gjennom medvirkning fra mange. Casework sto likevel fortsatt sterkt, og på det kommunale sosialkontoret var det denne metoden som rådet.

80-årene tok med seg arven fra 70-tallet. Det var oppgangstider med oljeinntekter som ga kommunene mulighet til å bygge ut velferdstjenestene. På sosialkontorene økte bemanningen nesten til det dobbelte i løpet av 10-15 år. Fortsatt rådet generalistmodellen med familien som utgangspunkt for arbeidet. Systemteori fikk innpass. På slutten av tiåret begynte man å spesialisere noen stillinger, og vi fikk blant annet hjemmekonsulentstillinger, økonomer og ruskonsulenter inn på sosialkontorene. Målstyring og forvaltning fikk mer plass og satte enda mer preg på 90-tallet

På 90-tallet vokste behovet for spesialisering enda mer. Barneverntjenesten ble skilt fra sosialtjenesten med nye lover for begge tjenestene, og barneverntjenesten fikk tilført mange nye stillinger og kompetanseheving med Sandemann-midlene. Nettverksarbeid fikk oppslutning over hele landet. Familieterapeuter ble oppmerksomme på barn fra familier som splittes opp. Mennesker med psykisk utviklingshemning opplevde en reform som skapte store endringer for enkeltpersoner og synet på institusjoner. Den samme reformen skulle komme for spesialskolene. Gjennom Velferdsmeldingen og Utjamningsmeldinga ble det satt søkelys på forskjeller mellom fattig og rik, og fattigdom ble på nytt et tema. I begge disse tiårene viste møtet med minoriteter innenfor sosialt arbeids praksis at det var stort behov for mer kunnskap og forståelse for samspill minoritet – majoritet og et behov for kultursensitivitet overfor ulike minoriteter i samfunnet. Arbeidslinjen ble tydeliggjort i politiske dokumenter som grunnlag for økonomisk sosialhjelp.

Nå er vi på slutten av enda et tiår. Vi har erfart økning i utgiftene til økonomisk sosialhjelp og økt bruk av kontroll og vilkårsetting innenfor sosialt arbeid i kommunene. Sosionomer innenfor for eksempel somatisk sykehus, psykiatri og familiebehandling opp-

lever at kompetansen ikke alltid blir verdsatt, og vi må til tider arbeide hardt for å beholde sosialfaglige stillinger. Public management har kommet inn som et verktøy for ledelse og drift av institusjoner som skal ivareta utsatte og sårbare grupper, noe FO er sterkt kritisk til.

Etter en spennende gjennomlesning ser vi at det er noen temaer som står fram som sentrale for denne kongressperioden: Brukermedvirkning og kritisk refleksjon over egen praksis og tenkning springer fram fra tekstene. Etikken i praksishandlingene opptar mange. Hvordan sikre klientene, enten det er barn, ungdom, enkeltpersoner eller familier en respektfull og god hjelp, enten den søkes fra NAV, barnevernsinstitusjoner, psykiatrien eller barnevern? Individuell tilpasning av tiltak med sosionomen som bistår med koordinering og samarbeid, trer også frem av materialet. Det er gledelig å se at stadig flere sosionomer velger å fordype seg i avgrensede temaer eller fagfelt gjennom doktorgradsarbeid. Deres arbeid har stimulert til økt formidling av faget sosialt arbeid i ulike norske og utenlandske tidsskrifter.

Artiklene viser hvordan sosionomer er opptatt av å løfte frem brukernes stemmer og fremme brukermedvirkning, og hvor det å sette brukeren i sentrum framstår som løsningen på samarbeidsproblemer og profesjonskamp. Gjennom medforskning og samarbeid med brukerorganisasjoner, fremstår ikke sosionomene bare som talsmenn for svake grupper, men som en som går ved siden av og søker myndiggjøring for enkeltpersoner og grupper til å heve sine egne stemmer og å skape arenaer for at disse stemmene skal kunne bli hørt. Dette er kanskje ett av de mest sentrale temaene i denne epokens nybrottsarbeid.

I redaksjonsgruppa har vi stilt oss spørsmålet: Hva er det vi ikke skriver om? Savner vi noen artikler? Det vi har merket oss, er det absolutte fraværet av artikler skrevet av sosionomer i eldreomsorgen. Sosialarbeidere har tidligere vært aktive innenfor dette feltet, og vi håper det er et felt som blir mer attraktivt for sosionomer å arbeide i. Vi savner også mer materiale om NAV og HUSK. Ut fra

det vi vet forskes det og skrives i denne stund på kunnskap fra begge disse områdene. Vi ser fram til at kunnskapen fra disse studiene formidles.

Den historiske gjennomgangen viser oss et fag og en profesjon som utvikler seg i takt med et samfunn i forandring. En parallell i de historiske artiklene og nåtidens artikler, er hvordan sosionomene viser fram et sosialt arbeid som er verdibasert og politisk, hvor forfatterne bærer på et stort engasjement med et ønske om å sette nye problemstillinger på dagsorden. Vi vil avslutte artikkelsamlingen med Njål Petter Svenssons utfordring i sin tale under NOSOs 30 års jubileum. Her omtalte han dristigheten som vår venn som vi skal holde i hånda også i tiden som kommer. En dristighet vi trenger for å praktisere den klokskap som kommer fram i artiklene.

Jorunn Gjedrem (redaktør), Ingvild Huse, Catrine Torbjørnsen Halås og Laila Granli Aamodt (red.medlemmer).

